

Arkeologisk rapport 2022

Områdeplan for Gondol på Sulafjellet

Delrapport 2; Molværbrauta

Molvær gbnr. 109/24 mfl. i Sula kommune

Carl Fredrik Wahr-Hansen Vemmestad

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Innhold

Forord	4
1. Sammendrag	5
1.1 Undersøkelsen i 2021	5
1.2 Undersøkelsen i 2022	5
2. Bakgrunn og formål med undersøkelsen.....	6
3. Området	7
4. Kulturhistorisk riss	8
4.1 Automatisk fredete kulturminner	8
4.2 Nyere tids kulturminner	8
4.3 Løsfunn.....	8
5. Strategi og metode.....	9
5.3 Manuell prøvestikking.....	9
6. Undersøkelsen	10
6.1 Prøvestikk.....	10
6.4 Dokumentasjon.....	10
7. Resultat.....	11
8. Konklusjon	11
9. Litteraturliste	12
10. Vedlegg	13

Figurliste

Figur 1: Kronologiske perioder.	4
Figur 2 Oversikt over delområde og prøvestikk.....	6
Figur 3 Strandlinjekurve for Molværbrauta, i Sula kommune etter skjema utarbeidet av David N. Simpson, mars 2001 (jfr. Svendsen & Mangerud 1987, Bondevik, Svendsen og Mangerud 1998).....	7
Figur 4 Nærliggende kulturminner.....	8
Figur 5 Bilde fra undersøkelsen	9
Figur 6 Digtal terengmodell som viser hvordan elva har erodert vekk store områder.	11

Forord

Et *kulturminne* er et spor etter menneskelig liv og virke i vårt fysiske miljø, for eksempel en bygning, en vei, et gravminne, en steinalderboplass, ei kokegrop eller et jernvinneanlegg. Det kan også være steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til. Kulturminnene representerer både uerstattelige kilder til kunnskap om fortidige samfunn, og en ressurs for opplevelse og bruk – i dag og i fremtiden.

Kulturminner fra forhistorisk tid og middelalder (eldre enn 1537) er *automatisk fredet* i kraft av sin høye alder, jfr. Kulturminneloven § 4. Fra tida før skriftlige kilder, er de materielle levningene de eneste kildene til å forstå menneskene og det samfunnet de levde i.

Kulturminner fra nyere tid (yngre enn 1536) kan også ha høy verdi. Særlig verdifulle kulturminner kan bli *vedtaksfredet*, jfr. Kulturminneloven §§ 15 og 19. Alle typer kulturminner og kulturmiljø kan dessuten bli vernet som hensynssoner, jfr. Plan og bygningsloven § 11-8.

HOVEDPERIODE	UNDERPERIODER	14C-ÅR (før nåtid)	KALENDERÅR
Eldre steinalder	Tidligmesolitikum	10020 – 8900 b.p.	9500 – 8000 f.Kr.
	Mellommесolitikum	8900 – 7690 b.p.	8000 – 6500 f.Kr.
	Senmesolitikum	7690 – 5230 b.p.	6500 – 4000 f.Kr.
Yngre steinalder	Tidligneolitikum	5230 – 4700 b.p.	4000 – 3300 f.Kr.
	Mellomneolitikum A	4700 – 4100 b.p.	3300 – 2600 f.Kr.
	Mellomneolitikum B	4100 – 3800 b.p.	2600 – 2300 f.Kr.
	Senneolitikum	3800 – 3500 b.p.	2300 – 1800 f.Kr.
Bronsealder	Eldre bronsealder	3500 – 2900 b.p.	1800 – 1100 f.Kr.
	Yngre bronsealder	2900 – 2440 b.p.	1100 – 500 f.Kr.
Eldre jernalder	Førromersk jernalder	2440 – 2010 b.p.	500 f.Kr. – 0
	Eldre romertid	2010 – 1840 b.p.	0 – 200 e.Kr.
	Yngre romertid	1840 – 1680 b.p.	200 – 400 e.Kr.
	Folkevandringstid	1680 – 1500 b.p.	400 – 570 e.Kr.
Yngre jernalder	Merovingertid	1500 – 1210 b.p.	570 – 780 e.Kr.
	Vikingtid	1210 – 1000 b.p.	780 – 1030 e.Kr.
Middelalder	Middelalder		1030 – 1536 e.Kr.
Nyere tid	Nyere tid		1537 e.Kr. –

Figur 1: Kronologiske perioder.

Da kun et fåtall av alle kulturminner er kjent, er kulturminneforvaltninga avhengig av arkeologiske registreringer for å kunne uttale seg til plan- og byggesaker, jf.

Kulturminneloven §§ 8 og 9. Ved eventuelle funn av automatisk freda kulturminner, kan søker enten forsøke å tilpasse planene slik at disse ikke kommer i konflikt med tiltaket, eller søke om dispensasjon fra lovverket. Ved et eventuelt dispensasjonsvedtak kan det bli stilt vilkår om arkeologisk utgravning før iverksetting av tiltaket, for slik å sikre at kunnskapen ikke går tapt for fremtidige generasjoner.

1. Sammendrag

1.1 Undersøkelsen i 2021

Den arkeologiske undersøkelsen av områdeplanen for gondol på Sulafjellet ble i 2021 foretatt på gnr. 69 Eikrem, gnr. 72 Mauseid, gnr. 73 Mauseidvåg, gnr. 89 Veddegjerdet, gnr. 90 Vasset, gnr. 94 Vågnes, gnr. 96 Salen, gnr. 98 Urvika, gnr. 99 Fyllingen, gnr. 101 Jyljebøen, gnr. 102 Kiperberg, gnr. 103 Kiperholm, gnr. 104 Kippervik, gnr. 109 Molvær, gnr. 111 Stadsneset, gnr. 112 Molværsmyr og gnr. 113 Sandvik.

Det aller meste av undersøkelsesområdet i 2021 lå i utmark, med den største delen i utmarken til gbnr. 94/441 og 69/165. Hele området ligger i Sula kommune. Undersøkinga ble gjort i sammenheng med oppstart av områdeplan for Sulafjellet. Formålet med planarbeidet er å legge til rette for bygging av gondolbane fra Devoldfabrikken i Langevåg til Rundehornet på Sulafjellet. Reguleringen i denne delen av planområdet skal videre avklare løyper for ulike aktiviteter som alpint, langrenn og anleggsveier.

Feltarbeidet ble utført av Agathe Sofie Smørholm, Gunhild Stavnes Borøchstein og Signe Marie Midtgård i perioden 27.-29. september, 4.-15. oktober, 19.-20. oktober, og 29. oktober-3. november 2021, og rapporten ble ferdigstilt 24. februar 2022. Totalt ble det brukt 76 dagsverk på saken.

Av metoder ble det benyttet visuell overflaterregistrering og manuell prøvestikking. Det ble ikke funnet automatisk fredete kulturminner. Totalt blei det funne 36 kulturminner fra nyere tid innenfor planområdet, fordelt på 11 lokaliteter. For mer informasjon om disse; se rapporten del 1.

1.2 Undersøkelsen i 2022

Som følge av juridiske konflikt med enkelte grunneiere på Molvær, kunne ikke feltarkeologene undersøke gbnr. 109/24 og 109/10 i 2021. For at planarbeidet kunne godkjennes måtte disse eiendommene også undersøkes.

Etter at konflikten ble løst gjennom vedtak fra kommune og statsforvalteren kunne feltarbeidet starte opp igjen i sommeren 2022.

Feltarbeidet ble utført av Carl Fredrik Wahr-Hansen Vemmestad den 26-27.07.2022. Totalt ble det brukt ytterligere 1,96 dager på saken.

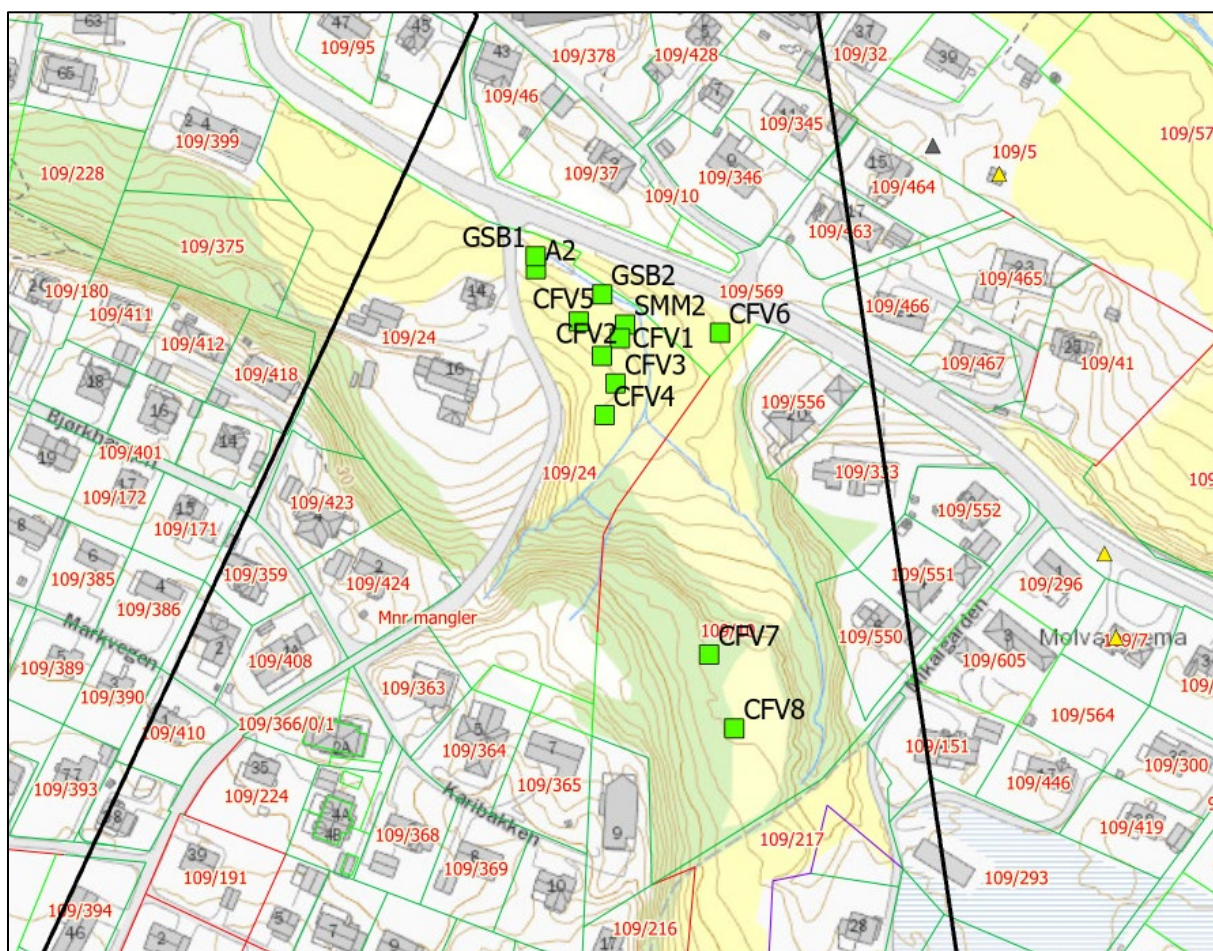
Av metoder ble det benyttet manuell prøvestikking. Det ble ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner.

2. Bakgrunn og formål med undersøkelsen

Bakgrunnen for denne arkeologiske registreringen er oppstart av områdeplan for sulafjellet for tilrettelegging av en gondolbane. Størsteparten av planområdet er undersøkt i 2021, men en liten del i nærheten av et foreslått mastepunkt gjenstod som følge av juridisk konflikt med grunneiere på gbnr. 109/24 og 109/10.

Før planarbeidet kunne godkjennes ble det stilt krav om arkeologisk registrering av de gjenværende områdene. Årsaken til dette er at område har et potensiale for funn fra eldre steinalder. Det er gjort funn av svært gamle steinalderboplasser/aktivitetsområder langs nordsiden av Langevåg og Sandvik og muligheten for å finne eldre og mer sporadiske aktivitetsområder er en mulighet.

Formålet med registreringa var å undersøke forholdet mellom planarbeidet og eventuelle automatisk freda kulturminne, jf § 9 i kulturminneloven av 9. juni 1978.

Figur 2 Oversikt over delområde og prøvestikk.

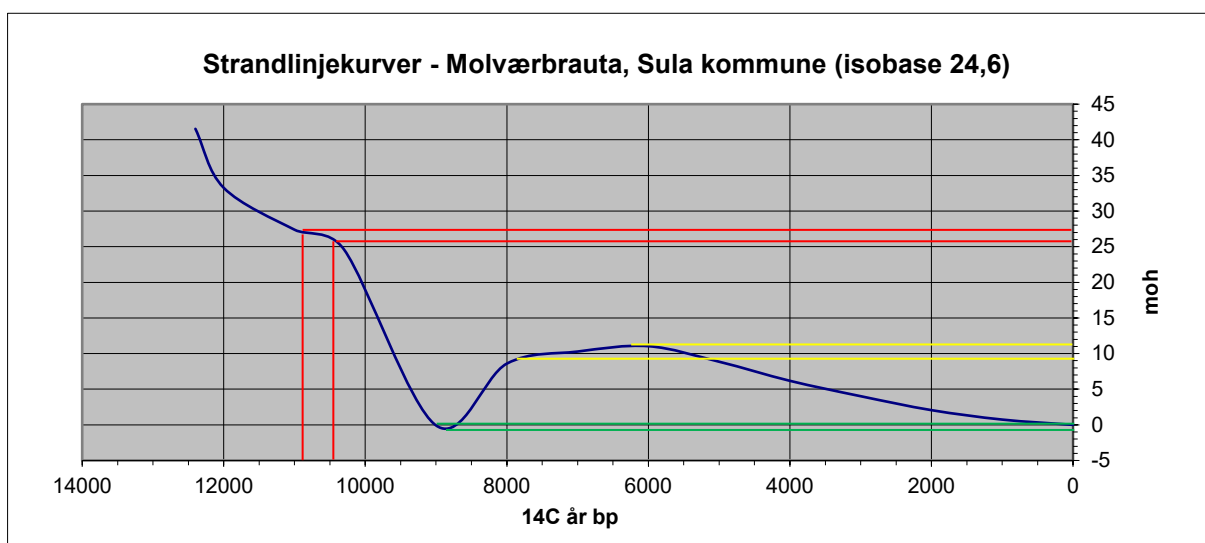
3. Området

Planområdet ligger på et engområde som i dag blir brukt som beitemark for sau. Rett gjennom planområdet er det to bekker som møtes og som fortsetter sørover og går forbi Molvær.

Som følge av havstigning (transgresjon) og landheving (regresjon) har havnivået endret seg gjennom hele forhistorien. Da isen begynte å smelte etter siste istid steg havet relativt raskt, men samtidig begynte også landet å heve seg på grunn av mindre trykk fra isen. Resultatet ble en påfølgende regresjon. I Møre og Romsdal ligger de førhistoriske strandlinjene derfor generelt høyere enn dagens havnivå, men utviklingen er forskjellig fra område til område.

David Simpson ved Bergen museum har utarbeidet et program som gjør det mulig å skrive ut lokale strandforskyvingsdiagram. Kurvene er basert på arbeid av Stein Bondevik, John Inge Svendsen og Jan Mangerud fra 1998. Om en forutsetter at fangstfolk i steinalderen bosatte seg nær sjøen, kan lokale strandlinjekurver både benyttes til å vurdere funnpotensial i et område og til å datere eventuelle funn.

Figur 3 Strandlinjekurve for Molværbrauta, i Sula kommune etter skjema utarbeidet av David N. Simpson, mars 2001 (jfr. Svendsen & Mangerud 1987, Bondevik, Svendsen og Mangerud 1998).

4. Kulturhistorisk riss

En gjennomgang av gårdshistorie og kulturhistorisk riss kan leses i delrapport 1.

4.1 Automatisk fredete kulturminner

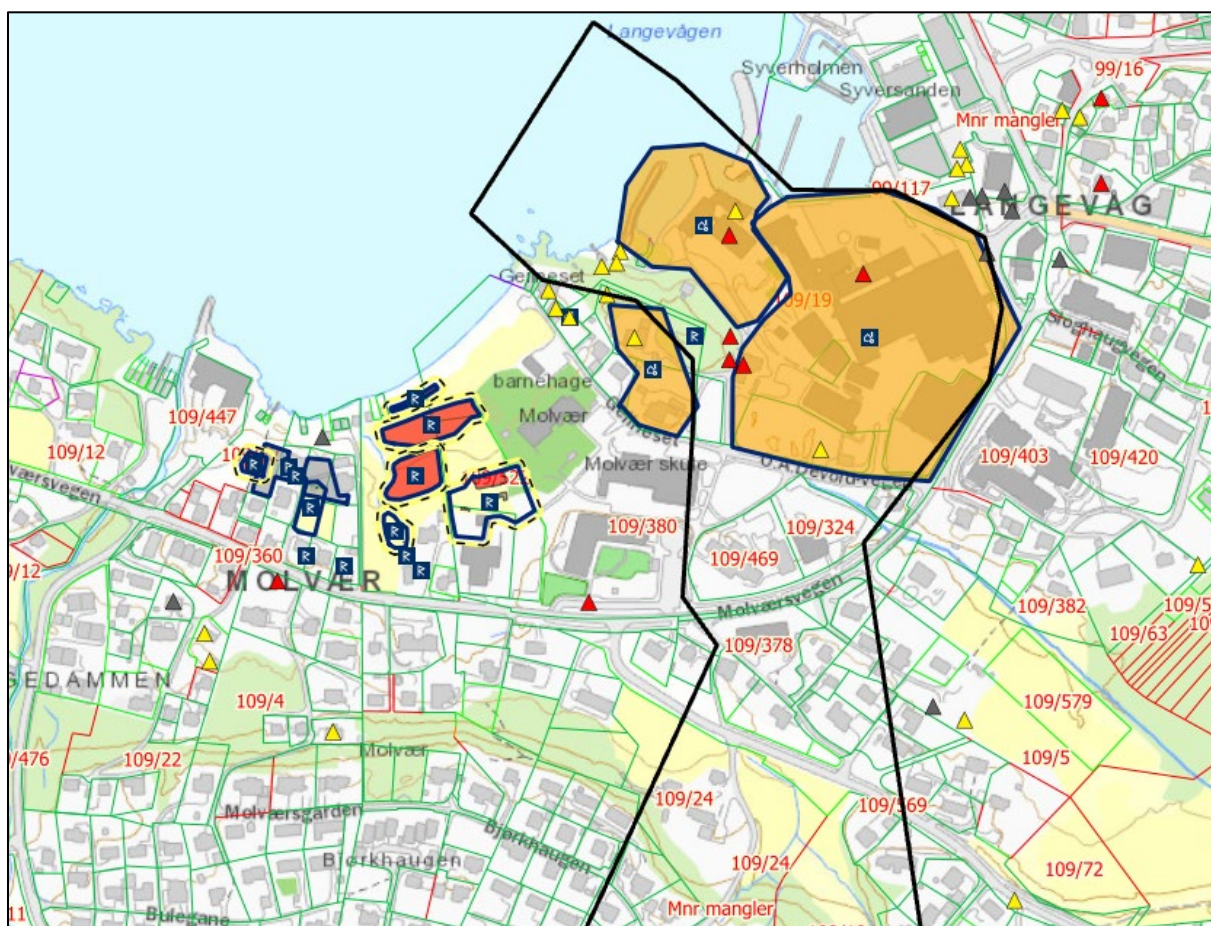
En oversikt over fredete kulturminner er å finne på www.kulturminnesok.no, eller som wms-tjeneste i andre nettportaler (f.eks. www.gislink.no)

4.2 Nyere tids kulturminner

En oversikt over en del verneverdige bygninger og andre byggverk fra nyere tid er å finne i det såkalte SEFRAK-registeret. Dette er tilgjengelig som wms-tjeneste, blant annet på www.gislink.no.

4.3 Løsfunn

En oversikt over gjenstander som er innlevert til museum er tilgjengelig på www.unimus.no/arkeologi. En del av disse er også kartfestet og fotografert.

Figur 4 Nærliggende kulturminner.

5. Strategi og metode

Strategi og metode ble valgt ut fra terreng, arealbruk og vegetasjon i området. Det ble bestemt å gjennomføre prosjektet som manuell prøvestikking.

5.3 Manuell prøvestikking

Metoden innebærer at en bruker spade og fjerner torva i et ca. 40 x 40 cm stort område. Massene blir gravd opp mekanisk, bøtte for bøtte, og såldet i såld med 4 mm maskevidde. Såldingen fjerner jord, sand o.l. og gjør det mulig å påvise steinredskaper som økser og pilspisser, eller avfall fra tilvirking av slike, som for eksempel flintavslag. Uttaksstedet for hvert bøttelag blir markert i profilen for hvert bøttelag, for eventuelt å kunne relatere funn til riktig jordlag. Både positive og negative prøvestikk blir kartfestet, for slik å kunne avgrense eventuelle lokaliteter.

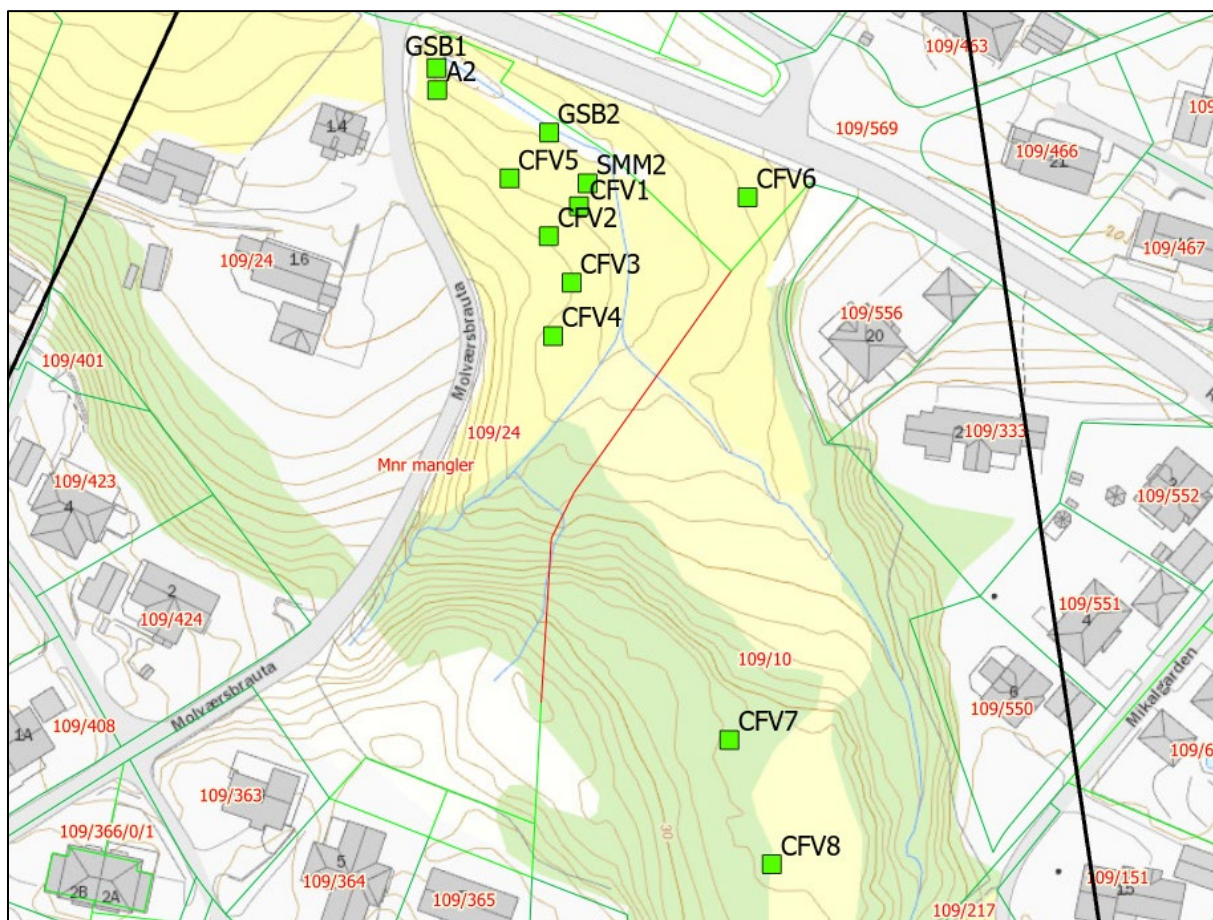
Figur 5 Bilde fra undersøkelsen

6. Undersøkelsen

Registreringsarbeidet ble utført av Carl Fredrik Wahr-Hansen Vemmestad i perioden 26.07-27.07.2022, og utgjorde totalt 1,96 dagsverk.

6.1 Prøvestikk

Det ble totalt gravd 8 nye prøvestikk innenfor planområdet. Av disse var samtlige negative. Tegninger og beskrivelser av prøvestikkene er vedlagt rapporten (Vedlegg 1). I 2021 ble det satt fire prøvestikk i samme område. Alle disse er også negative (se delrapport 1).

6.4 Dokumentasjon

Prøvestikk ble fotografert og kartfestet. Det ble benyttet Samsung mobilkamera, og tatt 12 bilder. Bildene er sortert, merket og arkivert ved bruk av Fotostation.

Kartfestingen ble gjort av Carl Fredrik Wahr-Hansen Vemmestad ved bruk av *håndholdt mobil GPS*, og bearbeidet ved hjelp av ArcMap. Alle tegningene er også, georeferert og vektorisert, som grunnlag for innlegging i kulturminnedatabasen Askeladden.

Det ble ikke tatt ut prøvemateriale for datering.

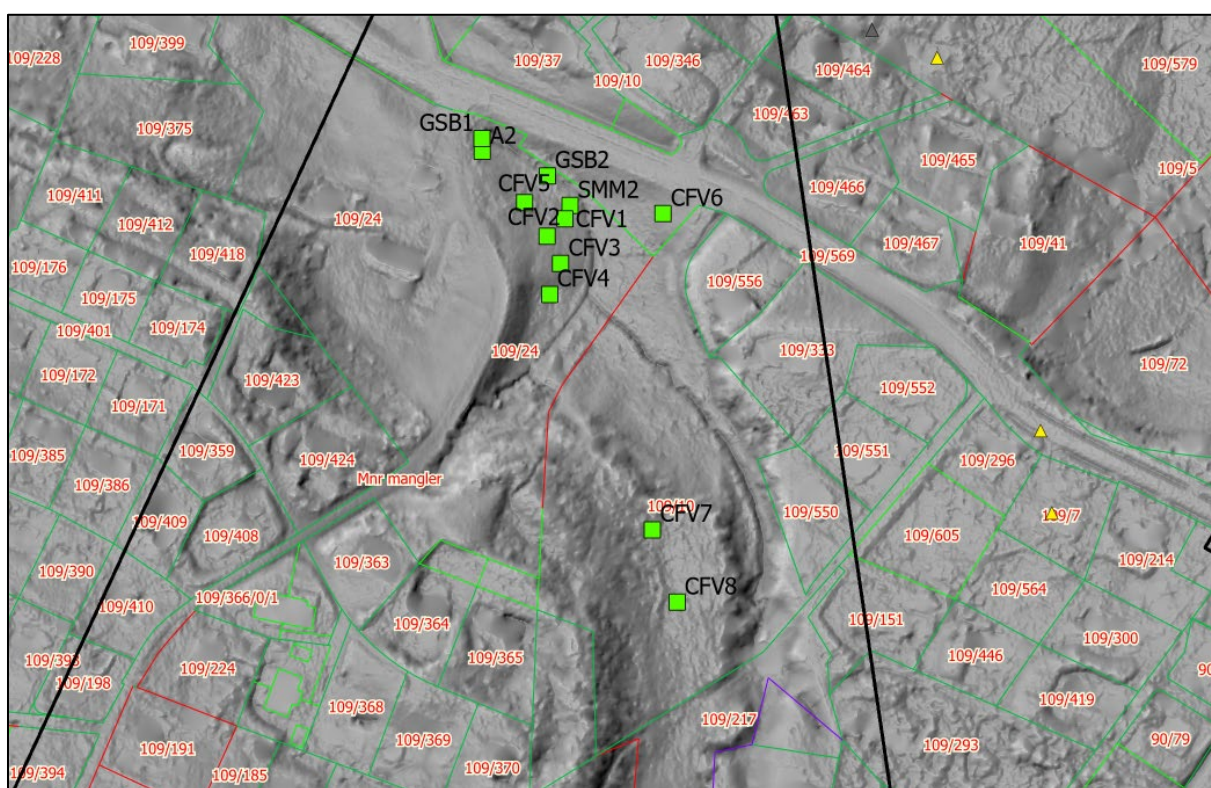
7. Resultat

Det ble satt 8 nye prøvestikk i planområdet, og samtlige var negative. Undersøkelsen resulterte ikke i funn av automatisk fredete kulturminner og det ble heller ikke funnet kulturminner fra nyere tid.

8. Konklusjon

Hele området er registrert jfr. Kulturminneloven § 9. Av metoder ble det både benyttet manuell prøvestikking. Undersøkelsen resulterte ikke i funn av nye automatisk fredete kulturminner.

Årsaken til at denne registreringen ikke var positiv kan skyldes at erosjonen fra Molværselva kombinert med en nord-vendt vik, har gitt dårlige vilkår for bosetning og aktivitetsområder i eldre steinalder.

Figur 6 Digtal terrengmodell som viser hvordan elva og hav har erodert vekk store områder.

9. Litteraturliste

Bondevik, S., J. I. Svendsen & J. Mangerud 1998: Distinction between the Storegga tsunami and the Holocene marine Transgression in the coastal basin deposits of western Norway, *Journal of Quaternary Science*, 13(6): 529-537.

GISLink karttjeneste: <http://www.gislink.no/gislink/index.jsp>

Helskog, K., S. Indrelid & E. Mikkelsen 1976: Morforlogisk klassifisering av slåtte steinartefakter. *Universitetets Oldsaksamling Årbok* 1972 – 74, Oslo.

Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden: <http://askeladden.ra.no>

Simpson, D. N. 2001: Excel spreadsheet prepared March 2001

Svendsen, J. I & J. Mangerud 1987: Late Weichselian and Holocene sea-level history for a cross-section of Western Norway, *Journal of Quaternary Science*, 2:113-132.

Tilvekst: *Tilveksten til arkeologisk avdeling, Vitenskapsmuseet. Elektronisk versjon.* I årene 1871-1981 har de årlige tilvekstbeskrivelsene til den arkeologiske samlingen på Vitenskapsmuseet blitt utgitt i trykt form i forskjellige tidsskrifter, henholdsvis årsberetningene til "Foreningen til norske fortidsmindemerkens Bevaring", "Det kgl. norske videnskabers selskabs Skrifter" samt årbøker og årsberetninger til "Det kongelige norske videnskabers Selskab". Tekstdelen av tilvekstkatalogene fra 1871-1981 har, som en del av Dokumentasjonsprosjektet og Museumsprosjektet, blitt konvertert til elektronisk form.

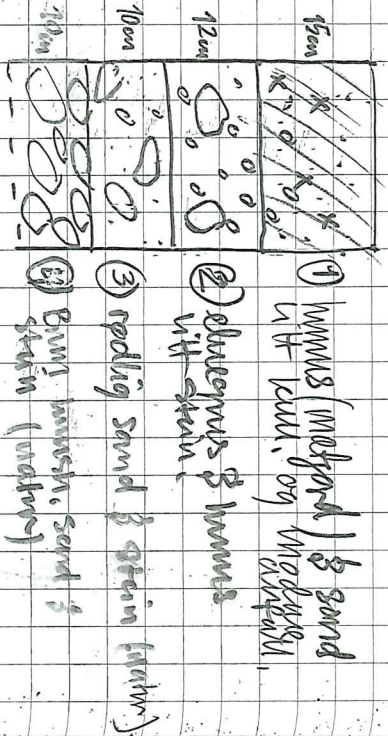
Universitetsmuseenes arkeologiske gjenstandsamlinger: <http://www.unimus.no/arkeologi>

10. Vedlegg

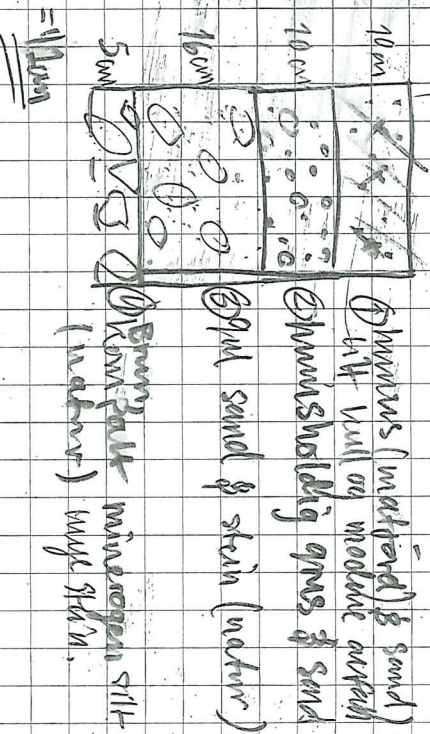
1. Prøvestikkskjema

Gondol SOUTH P32L (Maurice)

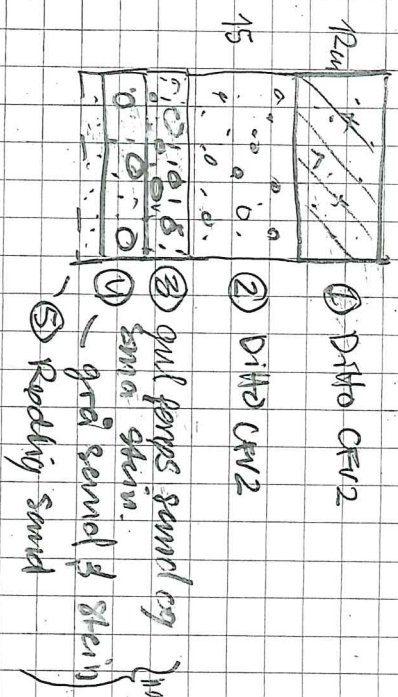
CFV 1 negative

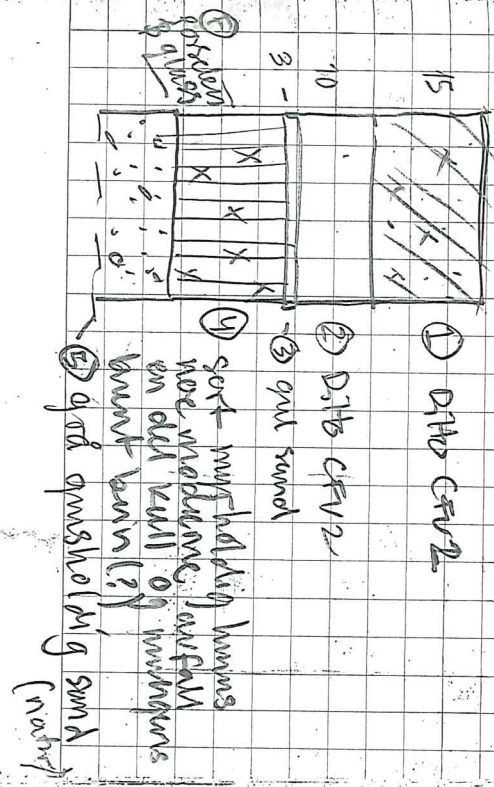
CFV 2 negative (foto)

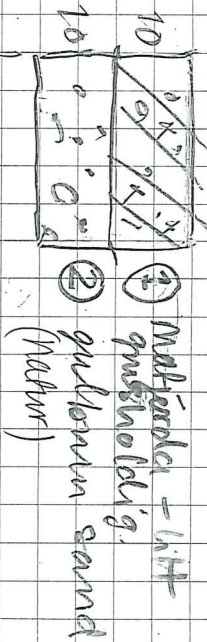
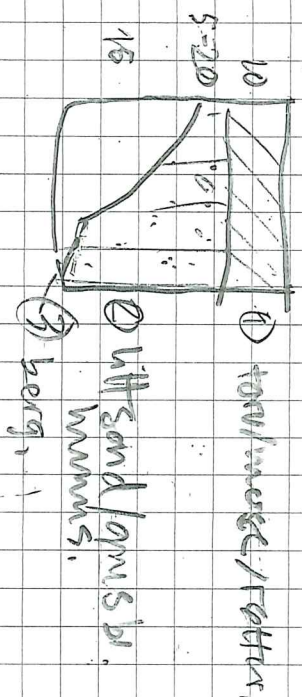
CFV 3 negative (foto)

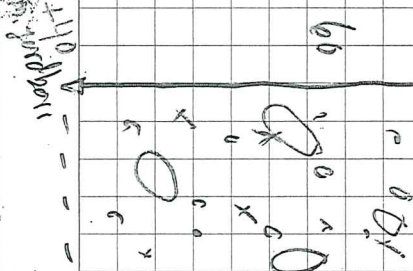
CFV 4 negative (foto)

CFV 7 Negative

② full answer,
having speaker
reading-in notes

Møre og Romsdal fylkeskommune

Postboks 2500, 6404 Molde
(postadresse)

Julsundvegen 9, 6412 Molde
(besøksadresse)

Tlf: 71 28 00 00

E-post: post@mrfvlke.no